

Roll No. ....

Total No. of Pages : 4+2

Total No. of Questions : 12

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 814

दर्शनम्

चतुर्थ प्रश्नपत्र

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

1. उचितं विकल्पं चिनुत :

5×1=5

(क) ज्योतिष्टोमं कीदृशं कर्म वर्तते ?

- (1) नित्यकर्म
- (2) काम्यकर्म
- (3) निषिद्धकर्म
- (4) नैमित्तिकं कर्म

(ख) नित्यकर्मणां परमं प्रयोजनं किमस्ति ?

- (1) स्वर्गः प्राप्तिः
- (2) धनावाप्तिः
- (3) बुद्धिशुद्धिः
- (4) पितृलोकप्राप्तिः

(ग) कर्मेन्द्रियाणि कति सन्ति ?

- (1) चत्वारि
- (2) त्रीणि
- (3) षट्
- (4) पञ्च

(घ) सूक्ष्मशरीरं कति कोशैर्मिलितं भवति ?

(1) त्रिकोशैः

(2) चतुर्भिः कोशैः

(3) पञ्चकोशैः

(4) षट्कोशैः

(ङ) स्थूलशरीरमात्मा इति को वा वदति ?

(1) अद्वैती

(2) सांख्यः

(3) चार्वाकः

(4) मीमांसकः

2. रिक्त स्थानानि पूरयत :

5×1=5

(क) आत्मा वै जायते .....

(ख) गङ्गायां ..... प्रतिवसति।

(ग) शोणो ..... धावति।

(घ) समित्पाणिः ..... ब्रह्मनिष्ठम्।

(ङ) ब्रह्मवित् ..... भवति।

3. उचित मेलनं कुरुत :

5×1=5

(क) वृक्षाणां समिष्ट्यभिप्रायेण

(1) कल्मषं हन्ति

(ख) तपसा

(2) पितृलोकः

(ग) कर्मणा

(3) वनमिति

(घ) विद्यया

(4) चान्द्रायणादि वतानि

(ङ) पापक्षय साधनानि

(5) देवलोकः

4. सत्यम् (✓) असत्यम् (×) इति वा संकेतयत :

5×1=5

(क) ज्ञानेन्द्रियैः सहितं मनः मनोमयकोशः।

(ख) जगन्नित्यत्ववादिनः अद्वैतवेदान्तिनः।

(ग) आकाशात् वायुरुत्पद्यते।

(घ) सूक्ष्मशरीरस्य अष्टादशावयवानि।

(ङ) निश्चयात्मिकान्तःकरणवृत्तिः बद्धिः।

5. पञ्चप्रश्नानां वाक्यमेकेन उत्तरं लिखत :

5×2=10

(क) उपनिषद् कस्मै प्रमाणं भवति ?

(ख) यूकमशकादि किं भवति ?

(ग) अज्ञानस्य शक्तिद्वयं लिखत।

(घ) नित्यं कर्म किमस्ति ?

(ङ) निषिद्ध कर्माणि कानि ?

(च) वेदान्तस्य प्रमेयं किम् ?

(छ) को नाम अर्थवादः ?

6. चतुर्णां प्रश्नानां पञ्चवाक्येषु उत्तरं लिखत :

4×5=20

(क) वेदान्तसारस्य मङ्गलश्लोकं व्याख्यात।

(ख) शमादिषट्क सम्पत्तिं विवृणुत।

(ग) अज्ञानस्य शक्तिद्वयं, तद्सामर्थ्यं च विवेचयत।

(घ) सूक्ष्मशरीरस्य अवयवानि कानि ?

(ङ) पञ्चकोशान् विवृणुत ?

(च) पञ्च उपनिषद् वाक्यानि लिखत।

(छ) ज्ञानेन्द्रियाणि कानि ?

7. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य अधिकाधिकं दशवाक्येषु उत्तरं लिखत : 10×1=10

- (1) ब्रह्मवित् ब्रह्मैव भवतीति वेदान्तिनः मोक्षं विवृणुत ?
- (2) साधनचतुष्टयं लिखत।

8. उचितं विकल्पं चिनुत : 5×1=5

(क) न्यायदर्शनस्य कर्ता कः ?

- (1) चार्वाकः
- (2) अक्षपादगौतमः
- (3) जैमिनिः
- (4) बादरायणः

(ख) ज्ञानमीमांसा इति कस्य दर्शनस्य नाम वर्तते ?

- (1) मीमांसायाः
- (2) योगदर्शनस्य
- (3) वेदान्तस्य
- (4) बौद्धदर्शनस्य

(ग) सांख्यदर्शने तत्त्वानि कति भवन्ति ?

- (1) षोडश
- (2) चतुर्विंशतिः
- (3) षट्त्रिंशत्
- (4) दश

(घ) स्याद्वादः कस्मिन् दर्शने भवति ?

- (1) बौद्धदर्शने
- (2) चार्वाकदर्शने
- (3) जैनदर्शने
- (4) योगदर्शने

2.

3.

(ड) मीमांसादर्शने कति प्रमाणानि सन्ति ?

(1) षट्

(2) द्वे

(3) त्रीणि

(4) पञ्च

9. रिक्त स्थानानि पूरयत :

5×1=5

(क) वेदान्तसारस्य लेखकः ..... वर्तते।

(ख) परार्थानुमाने ..... अवयवाः भवन्ति।

(ग) बादरायणस्य अपरं नाम ..... वर्तते।

(घ) कर्ममीमांसा सूत्राणि ..... रचितानि।

(ङ) आस्तिकदर्शनानां प्रयोजनम् ..... वर्तते।

10. उचितं मेलनं कुरुत :

5×1=5

(क) शङ्कराचार्यः

(1) प्रत्यक्षप्रमाणवादी

(ख) शून्यवादः

(2) न्यायदर्शनम्

(ग) चार्वाकः

(3) सत्कार्यवादः

(घ) हेत्वाभासः

(4) अद्वैत वेदान्तभाष्यम्

(ङ) सांख्यदर्शनम्

(5) बौद्धदर्शनम्

11. केषाञ्चन त्रयाणां प्रश्नानामुत्तरम् पञ्चवाक्येषु लिखत :

3×5=15

(क) जैनदर्शनस्य सप्तभङ्गीनयमुपपादयत।

(ख) बौद्धदर्शनस्य सप्रदायान् विवृणुत।

(ग) मीमांसादर्शनस्य प्रमाणानि ज्ञापयत।

(घ) विवर्तवादं विशदयत।

(ङ) योगदर्शनं परिचाययत।

12. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य दशवाक्येषु उत्तरं लिखत :
भगवद्गीतादर्शनं विवृणुत।

1×10=10

अथवा

विशिष्टाद्वैतदर्शनस्य के विशेषाः ? इति निरूपयत।